

یزدی و برژینسکی، سه دهه بعد، پشت خط تلفن

• ایران و آمریکا؛ تعامل بر اساس درک منافع متقابل

• قشقاوی: ایران در حال ارزیابی اظهارات طرف آمریکایی است

هفته نامه نیوزویک چاپ آمریکا در شماره اخیر خود گفت‌وگویی را بین ابراهیم یزدی و زیگنیو برژینسکی منتشر کرده است که طی آن این دو مقام اسبق در دولت‌های ایران و آمریکا دیدگاه‌های خود در مورد تاریخ مناسبات و چگونگی تجدید رابطه بین دو کشور را به بحث می‌گذارند.

ابراهیم یزدی، وزیر خارجه در دولت موقت ایران پس از انقلاب اسلامی در اواخر اکتبر سال ۱۹۷۹ با زیگنیو برژینسکی، مشاور امور امنیت ملی آمریکا در دولت جیمی کارتر، ملاقات کرد. در این گفت‌وگوها که هدف آن بهبود مناسبات دو دولت بود، ایران خواستار استرداد محمد رضا پهلوی شاه سابق ایران شد.

براساس یادداشت‌های رابرت گیتس، وزیر دفاع فعلی آمریکا، که در آن ملاقات منشی آقای برژینسکی بود، مشاور امنیت ملی آمریکا وعده داد که اگر ایران از این خواست خود صرف‌نظر کند دولت آمریکا حاضر است حکومت پس از انقلاب اسلامی را به رسمیت بشناسد.

اما یک هفته پس از این ملاقات، دانشجویان خط امام به سفارت آمریکا در تهران حمله کرده و ماجرای گروگانگیری ۴۴۴ روزه، مناسبات ایران و آمریکا را برای سه دهه تیره کرد.

در آغاز این گفت‌وگوی تلفنی، خبرنگار نیوزویک از آقایان برژینسکی و یزدی می‌پرسد آیا فکر می‌کردند که انجام گفت‌وگوی بعدی آنها سی سال طول بکشد؟

برژینسکی: نه چنین تصور نمی‌کردم. در این دوره مناسبات بحرانی بوده و همچنین خاطرات تلخی در ذهن افکار عمومی دو طرف وجود دارد. اما به اعتقاد من اگر قرار است تماس جدی بین دو طرف برقرار شود ما نباید به گذشته و تحلیل آن بپردازیم چون این کار فقط خاطرات تلخ را زنده خواهد کرد.

یزدی: بله من هم معتقدم که دو حادثه مهم هنوز بر ذهنیت دو طرف سنگینی می‌کند. یکی کودتای سال ۱۳۳۲ علیه حکومت دکتر مصدق است که نطفه دمکراسی را در ایران خفه کرد و دیگری بحران گروگان‌گیری است. ولی ما نباید زیاد از حد برگزشته تاکید کنیم. باید به آینده نگاه کنیم چون ایران و آمریکا در حل بحران‌های منطقه‌ای می‌توانند همکاری کنند.

خبرنگار نیوزویک سپس می‌پرسد آیا عذرخواهی دو طرف می‌تواند اقدام مثبت و موثری باشد؟

برژینسکی: به نظر من پافشار بر عذرخواهی راه خوبی برای آغاز تجدید مناسبات نیست. موضوع اصلی دریافتن منافع مشترک و پرهیز از مسائلی است که تجدید مناسبات را به خطر می‌اندازد. بحث عذرخواهی باری دیگر ضدیت را تشدید خواهد کرد.

یزدی: موضوع مهم این است که آیا دو طرف اراده لازم برای حل مشکلات را دارند یا نه؟ در دوره مبارزه با طالبان و سقوط این رژیم در افغانستان، ایران با آمریکا همکاری کرد ولی مقام‌های آمریکا به این فرصت دست زدند. ولی اکنون به نظر می‌رسد که رئیس‌جمهور اوپاما جدی است و در ایران هم تمایل برای گفت‌وگو و حل مشکلات وجود دارد، بنابراین نشانه‌های امیدوارکننده‌ای دیده می‌شود.

برژینسکی: آقای یزدی به موضوع عذرخواهی آمریکا اشاره کردند، بدون ذکر گروگانگیری و مسئولیت ایران. این نشان می‌دهد که بهتر است از موارد اختلاف‌برانگیز در تاریخ مناسبات پرهیز کنیم. رئیس‌جمهور اوپاما به صراحت تمایل به تجدید مناسبات را نشان داده است و خیلی خوب خواهد بود اگر نشانه‌های مشابهی نیز از طرف ایران مطرح شود.

یزدی: در عین حال من معتقدم که گشایش دفتر دیپلماتیک آمریکا در تهران می‌تواند گام مثبتی برای پیشبرد تماس بین دو طرف باشد.

برژینسکی: من هم با این موافق هستم. اما در مورد نحوه پیشبرد تماس و گفت‌وگو باید فهرستی از مسائل مورد اختلاف یا مورد توجه دو طرف تهیه شده و برای هر حوزه مهم از این مسائل گروه‌های کاری و تماس جداگانه‌ای تشکیل شود. به اعتقاد من پیشرفت در هر حوزه معین می‌تواند روی ایجاد فضای تفاهم در حوزه‌های دیگر موثر باشد. به عنوان مثال مسئله برنامه هسته‌ای ایران می‌تواند بر بستر نگرانی‌ها و منافع امنیتی دو طرف در منطقه به بحث گذاشته شود و مکانیزمی فراهم شود که نگرانی‌های امنیتی ایران را حل کرده ولی در عین حال برای جامعه بین‌المللی قابل قبول باشد.

خبرنگار نیوزویک سپس اشاره می‌کند که گروه‌ها یا محافلی ممکن است از پیشرفت مناسبات بین آمریکا و ایران راضی نباشند و بخواهند این روند شکننده را مختل کنند.

برژینسکی: کاملاً درست است. ما باید متوجه این واقعیت باشیم که با مخالفت‌ها و مشکلات فراوانی روبه‌رو خواهیم بود حتی توسط محافل سیاسی در هر یک از این دو کشور.

یزدی: در مورد گروه‌های صاحب نفوذ که مخالف بهبود مناسبات ایران و آمریکا هستند می‌خواهم از آقای برژینسکی بپرسم که گروه‌های مدافع یهودیان در آمریکا در این زمینه چه نقشی دارند؟

برژینسکی: به نظر من نباید در میزان نفوذ این گروه‌ها اغراق کرد. اوپاما با وجود اعلام سیاست بهبود

مناسبات با ایران از حمایت خوبی در جامعه یهودیان آمریکا برخوردار است. در عین حال بخش بزرگی از جامعه یهودیان آمریکا، طرفدار صلح در خاورمیانه است. با توجه به محبوبیت و میزان حمایت فعلی افکار عمومی از آقای اوباما وی برای حل اختلافات با ایران قدرت مانور فراوانی دارد.

خبرنگار نیوزویک با اشاره به سخنان ضد اسرائیلی محمود احمدی نژاد می پرسد شاید این کاملاً طبیعی است که یک چنین موضعی موجب نگرانی اسرائیل از مذاکره آمریکا با ایران شود.

یزدی: به نظر من نباید به این شعارپردازی‌ها توجه زیاده کرد. حتی در اوج مذاکرات برای تجدید رابطه ما ممکن است شاهد یک چنین سخنانی باشیم که هدف از آن تخریب فضای گفت‌وگوهاست. اما باید بگویم که بسیاری از ایرانیان از وضعیتی که در خاورمیانه وجود دارد راضی نیستند.

برژینسکی: به نظر من نباید مسائل زیادی را وارد دستور بحث مذاکرات ایران و آمریکا بکنیم. ولی در اشاره به سخنان محمود احمدی نژاد باید بگویم که این به شدت مخرب و منفی است و در تضاد آشکار با واقعیات دردناک جنگ جهانی دوم است.

خبرنگار نیوزویک از ابراهیم یزدی می پرسد آیا مردم عادی ایران و آمریکا می توانند در بهبود مناسبات دو کشور نقش ایفا کنند؟ آیا سفر بیشتر آمریکایی‌ها به ایران کار عاقلانه‌ای است؟

یزدی: شاید در حال حاضر کار مناسبی نباشد ولی مسلماً همراه با آغاز گفت‌وگوها سفر شهروندان عادی دو کشور می تواند گسترش یابد. همانطور که می دانید در دوره حکومت جورج بوش محدودیت‌های فراوانی برای سفر ایرانیان به آمریکا وجود داشت. سفر تعداد بیشتری از دانشوران و محققین ایرانی به آمریکا می تواند اقدام مثبتی باشد.

خبرنگار نیوزویک در سؤال آخر از ابراهیم یزدی می پرسد که ایران همیشه از آمریکا می خواهد که به آن کشور احترام بگذارد. ایران چه چیز دیگری از آمریکا می خواهد؟

یزدی: بله ایران خواهان احترام بیشتری است. همانطور که رئیس جمهور اوباما گفته است تا زمانیکه وارد جزئیات گفت‌وگوها نشویم معنای عملی این نیاز به احترام مشخص نخواهد شد. در هر حال بسیاری از ایرانیان از رفتار پدرسالارانه آمریکا با کشورهای دیگر از جمله ایران ناراضی هستند. به نظر من حتی اگر آمریکا می خواهد نقش رهبری در جهان را ایفا کند این نقش باید به طور طبیعی و با احترام و همکاری با سایر کشورها ساخته شود. در جهان امروز صلح، پیشرفت و آرامش نیازمند همکاری است چه آمریکا باشد و چه یک کشور کوچک.

برژینسکی: فکر می کنم همه ما باید قبول کنیم که در این جهان با یکدیگر شریک هستیم و باید براساس احترام متقابل و روحیه همکاری با یکدیگر زندگی کنیم.

...

• اگر شما می‌خواستید در مورد روابط ایران و آمریکا از زبگینو برژینسکی، مشاور امور امنیت ملی آمریکا در دولت جیمی کارتر، سوالی کنید، چه بود؟